

Vijf lectoren. Vijf expertises. Eén gezamenlijke missie: Systeemtransities versnellen voor een duurzame samenleving

In deze reeks spreken we de vijf lectoren die samen het initiatief hebben genomen voor het Landelijk Lectorenplatform Klimaatverandering en Systeemtransities. Daarin werken zij samen aan een veerkrachtiger Nederland. Deze keer: Jeike Wallinga, lector Energietransities bij Hogeschool Windesheim en mede-auteur van de publicatie *“De rol van praktijkgericht onderzoek als katalysator van systeemtransities gerelateerd aan klimaatverandering”*.

Duurzaamheid is voor Jeike al sinds haar jeugd een vanzelfsprekend thema. “Begin jaren negentig werd voor mij duidelijk hoe urgent de energietransitie is. Sindsdien probeer ik op allerlei manieren bij te dragen aan verduurzaming,” vertelt ze. Na haar natuurkundestudie in 1994 werkte ze onafgebroken aan energievraagstukken, telkens vanuit een andere invalshoek. Inmiddels is ze ruim zes jaar lector bij Hogeschool Windesheim, waar ze het lectoraat Energietransities leidt. Daar ziet ze dat verduurzaming niet alleen een technische, maar vooral een maatschappelijke uitdaging is. “De grootste uitdaging is het opnieuw inrichten van het systeem, zodat duurzame keuzes vanzelfsprekend worden,” benadrukt ze.

Onderzoeken vanuit haar lectoraat zijn gericht op het versnellen van de energietransitie door middel van praktijkgericht onderzoek. De energietransitie is nodig om de uitstoot van broeikasgassen te verminderen en daarmee de opwarming van onze aarde te beperken. Jeike en haar team werken hieraan door te begrijpen wat er in het systeem moet veranderen om de techniek tot zijn recht te laten komen. Zo vertelt ze: “Eerst dacht ik dat verduurzaming vooral ging over techniek en kosten, maar gaandeweg ontdekte ik dat we al veel techniek in huis hebben. Ik zie een grote uitdaging in hoe we samenwerken, beleid vormgeven, de economie inrichten en beschikbare techniek zinvol inzetten. Het systeem opnieuw ontwerpen, dáár ligt voor mij de sleutel.”

Een voorbeeld van praktijkgericht onderzoek is de publicatie **ESTAB** (Energie Systeem Transities in Actie op Bedrijventerreinen), waarin Jeike en haar team de rol van publieke stakeholders onderzochten bij de verduurzaming van bedrijventerreinen. “We zagen dat gemeenten vaak niet duidelijk hebben wat ze van bedrijven nodig hebben en vaak onduidelijkheid ervaren over hun rol in de energietransitie, omdat gemeentelijke doelstellingen niet altijd concreet zijn. Dit, gecombineerd met beperkte samenwerking en kennisdeling tussen partijen, maakt het lastig om effectief bij te dragen.”

Jeike Wallinga (55) is lector Energietransities en krijgt zelf energie van sporten en buiten zijn

Een ander voorbeeld is het lopende project [TRIK](#): Toekomstbestendige Renovatie met Integrale Kwaliteitsborging. Dit onderzoek richt zich op het verduurzamen van particuliere woningen. “We onderzoeken hoe we huiseigenaren kunnen ontzorgen en samen leren om dit op grotere schaal te realiseren. Het gaat niet alleen om techniek, maar om wat in de praktijk nodig is om beweging te creëren.” TRIK is dus geen kant-en-klare blauwdruk, maar een gezamenlijke zoektocht naar schaalbaar maatwerk.

“Wij kunnen helpen om golven te maken, maar we kunnen het systeem niet in één keer veranderen”

Systeemtransitie is voor Jeike meer dan een beleidswoord. “We hebben nu een systeem waarin duurzame keuzes zó veel van mensen vragen dat je het eigenlijk niet kunt verwachten van burgers. Het systeem is niet duurzaam. We moeten toe naar uitgangspunten die duurzaam en regeneratief zijn – zodat we als samenleving weer logisch onderdeel zijn van het geheel.”

Daarom werkt ze ook samen binnen het [Landelijk Lectorenplatform Klimaatverandering en Systeemtransities \(LLKS\)](#). “Het LLKS is een gezamenlijke zoektocht. We leren van elkaars domein, delen methodes en perspectieven en planten zaadjes bij anderen. Werken aan de systeemtransitie is echt een ander vak – het gaat niet om dé oplossing, maar om het leren omgaan met complexiteit. “Wij kunnen helpen om golven te maken, maar we kunnen het systeem niet in één keer veranderen,” benadrukt ze.

De complexiteit is dan ook domein overstijgend. Een duurzame samenleving kan niet zonder rechtvaardigheid, stelt Jeike. “Meer vrouwen dan mannen leven in energiearmoede. Daar zou in beleid veel meer rekening mee moeten worden gehouden. Vrouwen verdienen vaak minder, wonen vaker alleen met kinderen en hebben gemiddeld een iets warmer binnenklimaat nodig om zich comfortabel te voelen. Als er meer vrouwen op hogere posities in de energiesector zouden werken, komt er vanzelf meer aandacht voor dit soort vraagstukken.” Dit gaat Jeike aan het hart als mens en daarom zet zij zich ook in voor de Stichting [75inQ](#) (Instituut Inclusieve Energietransitie), een expertisecentrum rondom gender en diversiteit in de energietransitie.

De systeemtransitie is ook domein overstijgend als we bijvoorbeeld kijken naar de kansen in het verbinden van duurzaamheid aan gezondheid en gedrag. “Als we minder met de auto reizen en meer fietsen, scheelt dat uitstoot én bevordert het onze gezondheid. Als we meer lokale groenten en fruit eten in plaats van producten van ver, verminderen we milieuschade. Alles grijpt in elkaar. Daarom moeten transities elkaar versterken.”

Het toekomstbeeld van Jeike is helder. Ze schetst een toekomst waarin we afstappen van een economie die draait op groei en overvloed van spullen en meer waarde hechten aan samenleven en welzijn. “We moeten leren met minder te leven en ons afvragen waarom we zoveel produceren en kopen, terwijl we daarmee de aarde schade toebrengen.” Ze pleit voor een eerlijke verdeling van het mondiale CO₂-budget en benadrukt dat duurzaamheid niet alleen een persoonlijke overtuiging is, maar ook iets dat burgers meenemen naar hun werkplek.

Professionals spelen volgens Jeike daarom een sleutelrol in het versnellen van de energietransitie. Niet alleen door technische kennis, maar vooral door samenwerking, beleidsvorming en het verbinden van verschillende domeinen. “Waar je thuis voor staat, moet je in je werk ook hard voor maken. Vanuit je eigen kunnen kun je echt verschil maken. Maar soms vraagt dat om het lef om bestaande structuren ter discussie te stellen”.

Dit interview is de eerste in de reeks “Samen versnellen” van het [Landelijk Lectorenplatform Klimaatverandering en Systeemtransities \(LLKS\)](#). Elke twee weken verschijnt een nieuw gesprek met een lector over systeemverandering en een gezonder, veerkrachtiger Nederland.